

ศิลปศึกษา สำหรับครู

True-
ทวน พันธพันธ์
ป.น.ช. กศ.บ.

ศิลปศึกษาสำหรับครู

เรียบเรียงโดย

หวน พินธุพันธ์ ป.ม.ช., กศ.บ.

จัดพิมพ์โดย

พิมพ์ที่โรงพิมพ์

โอเดียนหนังสือ

๒๓ ถนนพหลโยธิน (ข้างโรงพยาบาลอภัยภูเบศร "สวนโอเดียน") โทร. 30403

ราคา 35 บาท

พิมพ์ที่โรงพิมพ์แม่บ้านการเรือน 612 ถนนลกดวง พระนคร
โทรศัพท์ 47966 ขริม จินตานนท์ ผู้พิมพ์—ผู้โฆษณา 2508

ศิลปศึกษาสำหรับครู

(เขียนตามแนวหลักสูตรวิชาชุด พ.ก.ศ.)

ประกอบด้วย

- ประวัติศาสตร์ศิลป์
- ทฤษฎีศิลปะ
- ทฤษฎีการจัดภาพ
- พัฒนาการของเด็กในทางศิลป์
- วิธีสอนศิลปศึกษา
- ภาคปฏิบัติการวาดเขียนและการปั้นสลัก

เหมาะสำหรับ

- ครูผู้สอนวิชาชุด พ.ก.ศ., พ.ม., ว.ท., ว.อ., และ
ป.ม.ช.
- ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาทุกระดับชั้น
- นักเรียน นิสิต นักศึกษา ทุกระดับชั้น
- ผู้สนใจทั่วไป

พวน พันธพันธ์ ป.ม.ช., กค.บ.

อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปหัตถศึกษา

วิทยาลัยครูเทพสตรี อพบุรี

ผู้เรียบเรียง

ถ้าหากความดีของหนังสือเล่มนี้มีอยู่บ้าง
ข้าพเจ้าขออุทิศให้แก่

นายเค่า นายจ่าง อนุสุวรรณ (ภรรยาและบุตรชายของข้าพเจ้า)
ต.ท.อ. จำรัส พินธุพันธ์ (พี่ชายของข้าพเจ้า)

ศัลยกรรมไปแล้ว

และ

นายผอย นางบุญเรือน พินธุพันธ์
(บิดาและมารดาของข้าพเจ้า)

คำนำ

หนังสือศิลปศึกษาสำหรับครูท่านอ่านนี้ เป็นหนังสือที่ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงขึ้นโดยคสมเนือหากว้างขวางพอสมควร ซึ่งข้าพเจ้าได้ยึดถือหลักสูตรวิชาครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นหลักสำหรับเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ ก็ประกอบด้วยความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศิลป ซึ่งมีประวัติศาสตร์ศิลป์, ทฤษฎีศิลป์, ทฤษฎีการจักภาพ, พัฒนาการของเด็กในทางศิลป และวิธีสอนศิลปศึกษา นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีเกี่ยวกับภาคปฏิบัติทางวาดเขียนและการปั้นสลักอีกด้วย จึงนับว่าหนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับครูผู้ต้องการจะสอนวิชาชุด พ.กศ., พ.ม., ว.ท., ว.อ., และ ป.ม.ช. อย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังเหมาะสำหรับครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาทุกระดับชั้น รวมทั้งนักเรียน นิสิต นักศึกษาที่เรียนวิชาศิลปศึกษาทุกระดับชั้น ตลอดจนผู้สนใจในวิชาศิลปศึกษาแขนงต่างๆ ทั่วไปอีกด้วย

(2)

สำหรับหนังสือประเภทศิลปศึกษา นั้นนับว่ามีผู้เขียนกันน้อยมาก ครูผู้สอนศิลปศึกษาและผู้ต้องการจะสอบวิชาชุด ตลอดจนนักเรียน นิสิต นักศึกษา จึงไม่ค่อยได้มีหนังสือประเภทนี้อ่าน และคิดว่าให้มีความรู้แตกฉานขึ้น ข้าพเจ้าจึงได้พยายามเรียบเรียงขึ้นเพื่อ ความมุ่งหมายดังกล่าว คงจะเป็นประโยชน์ต่อท่านบ้าง ไม่มากนักขอ

ส่วนเนื้อหาบางตอนในหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้เคยนำไปลงตีพิมพ์ในนิตยสารต่างๆ เช่น วัฒนธรรมไทย มิตรครู และวิทยาศาสตร์เป็นต้น ซึ่งบรรณาธิการของนิตยสารเหล่านั้น ก็ได้พิจารณาให้นำลงตีพิมพ์ไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

การเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้อาศัยหนังสือต่างๆ หลายเล่มด้วยกัน รวมทั้งคำบรรยายของอาจารย์ หลายท่าน ที่ข้าพเจ้าได้เคยศึกษา อยู่ที่โรงเรียนเพาะช่าง วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร และการรับการอบรมเกี่ยวกับศิลปหัตถศึกษา เมื่อ

ข้าพเจ้ากำลังรวบรวมรายชื่อ ตั้งมีรายชื่ออาจารย์และ
 ผู้อ่านหนังสือต่างๆ อยู่หลายเล่มแล้ว ข้าพเจ้าขอ
 ขอบพระคุณทุกๆ ท่านที่ช่วยทำให้ข้าพเจ้าประสบความสำเร็จ
 สำเร็จในการเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้

ข้าพเจ้าคิดว่าหนังสือเล่มนี้จะต้องมีข้อบกพร่อง
 อยู่บ้างอย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าพเจ้าก็มี
 ประสบการณ์ทางศิลปมาน้อยมาก อาศัยจากการเล่า
 เรียนจากครูบาอาจารย์ และการค้นคว้าจากตำรา
 ต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ข้าพเจ้าจึงขอ
 อภัยในข้อบกพร่องนั้นด้วย และยินดีรับฟังข้อคิดเห็น
 ต่างๆ จากท่านผู้อ่านทุกท่าน ข้อบกพร่องอีกประการ
 หนึ่งที่ข้าพเจ้าต้องขออภัยท่านผู้อ่านก็คือ คำผิดซึ่งย่อม
 จะต้องผิดเป็นของธรรมดา ข้าพเจ้าขอความกรุณา
 ท่านผู้อ่านได้ช่วยแก้ไขก่อนจากไปแก้คำผิดด้วย เพื่อ
 จะได้อ่านได้ถูกต้องและไม่ผิดพลาด

สำหรับหนังสือเล่มนี้สำเร็จขึ้นมาได้ นอกจากจะ
 ได้จากการค้นคว้าตำราต่างๆ ของท่านผู้รู้ และครูบา

(4)

อาจารย์ที่เคยสอนข้าพเจ้ามาแล้ว ยังได้รับความช่วยเหลือจากคุณปรีชา พันธพันธ์ ภรรยาของข้าพเจ้า ในการช่วยค้นคว้าและแปลจากตำราภาษาอังกฤษต่างๆ รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือจากผู้จัดการโอเดียนสโตรและผู้อำนวยการหมู่บ้านการเรือน ที่ได้ช่วยทำให้หนังสือเล่มนี้ได้พิมพ์ออกมาเผยแพร่ ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านที่กล่าวมาแล้วด้วยอย่างยิ่ง

ทวน พันธพันธ์

2 กุมภาพันธ์ 2508

วิทยาลัยครูเทพสตรี

ลพบุรี

สารบัญ

	หน้า
ภาคทฤษฎี หมวดความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศิลป	
ความเบื้องต้น	3
ความหมายของศิลป	4
1. วิชาประวัติศาสตร์ศิลป	15
ความมุ่งหมายของการเรียนประวัติศาสตร์	
ศิลปกรรม	17
พัฒนาการของศิลปกรรมไทย	23
สถาปัตยกรรมไทย	25
วิวัฒนาการของสถาปัตยกรรมแบบต่างๆ	25
วิวัฒนาการของอาคารสถาปัตยกรรมไทยสมัยต่างๆ	67
ประติมากรรมไทย	77
วิวัฒนาการของพระพุทธรูปไทยสมัยต่างๆ	86
ประติมากรรมตกแต่งของไทย	101
จิตรกรรมไทย	107

วิวัฒนาการของจิตกรรม	112
ประวัติศิลปกรรมของตะวันออกและตะวันตก	124
ประวัติศิลปกรรมตะวันออก	130
จีน	130
เนปาล	140
ทิเบต	141
ลังกา	144
ศิลปฮินดู	145
ศิลปฮินดูขาราซีก	146
ศิลปเขมร	148
ชวา	150
พม่า	153
เขมร	156
จีน	159
ญี่ปุ่น	167
ประวัติศิลปกรรมตะวันตก	178
ศิลปสมัยก่อนประวัติศาสตร์	178

ชัยปต์	180
เมโสโปเตเมีย	185
กรีก	187
ศิลปะอิทรัสกัน	192
โรม	193
ศิลปะไบแซนไทน์	200
ศิลปะชาวราซีนิก	204
ศิลปะโรมันเนตค	205
ศิลปะโกธิค	206
ศิลปะสมัยการฟื้นฟูในอิตาลี	211
ศิลปะบารอก	218
ศิลปะคลาสสิก	221
ศิลปะแบบเนโอคลาสสิก	224
โรแมนติซิซึม	226
เรียลลิซึม	229
อิมเพรสชันนิซึม	232
อิมเพรสชันนิซึม	233

เดาน์เตอร์อิมเพรสชันนิสซึม	237
คิวบิซึม	238
เอกเพรสชันนิสซึม	241
ฟิวเจอริซึม	243
ซูเรอริซึม	244
นาอีฟ (Naive)	246
ABSTRACT EXPRESSIONISM	247
สถาปัตยกรรมในศตวรรษที่ 19-20	249
การแกะสลักในศตวรรษที่ 19-20	252
2. วิชาทฤษฎีสัณฐาน	255
วิชาทฤษฎีสัณฐาน	257
แม่สัณฐานศาสตร์	272
ความมุ่งหมายของการใช้ลักษณะวันตก และลักษณะวันออก	
แม่สัณฐานต่าง ๆ	261
แม่สัณฐานของช่างเขียน	263
ความหมายของสัณฐาน	275

การใช้สีต่าง ๆ	278
ก. สีกลมกลืนตามธรรมชาติ	278
ข. สีตัดกัน	286
ค. สีคู่กันหรือสีคู่ประกอบ	288
ง. ค่าของสี	294
จ. การกำหนดสี	298
8. วิชาทฤษฎีการจัดภาพ	305
ความมุ่งหมายของการจัดภาพ	306
ส่วนประกอบสำคัญในการจัดภาพ	308
หลักสำคัญของการจัดภาพ	320
ชนิดของการจัดภาพ	334
การแก้ไขสิ่งที่มีผิดในการจัดภาพ	342
ความสัมพันธ์ของการจัดภาพกับวิชาอื่น ๆ	
ในศิลปกรรม	346
4. วิชาพัฒนาการของเด็กในทางศิลปะ	359
พัฒนาการของเด็กในทางศิลปะ	365

5. วิชาวิธีสอนศิลปศึกษา	383
ความมุ่งหมายของการสอนศิลปศึกษา	386
วิธีสอนศิลปศึกษาในชั้นประถม	391
สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก	401
กิจกรรมทางศิลปศึกษา	407
การสอนศิลปศึกษาให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ	432
อุปกรณ์การสอนศิลปศึกษา	457
การวัดผลวิชาศิลปศึกษา	472
การบันทึกการสอนวิชาศิลปศึกษา	487
ภาคปฏิบัติ	493
หมวด ก. วิชาวาดเขียน	495
1. รูปคน รูปสัตว์	495
2. รูปคนเหมือนแบบสากลและแบบประจำชาติ	517
3. ภาพทิวทัศน์	522
4. การจัดภาพเขียน	534
5. การเขียนภาพตกแต่ง	545
หมวด ข. วิชาปั้นสลัก	554

1. รูปคน รูปสัตว์ 554
2. รูปคนเหมือนแบบสากลและแบบประจำชาติ 561
3. ลวดลายแบบสากลและแบบประจำชาติ 564
4. การจัดรูปปั้นสลัก 569
5. การปั้นสลักตกแต่ง 573

ภาคผนวกหลักสูตรวิชาชุดประกาศนียบัตรวิชา

การศึกษา วิชาศิลปศึกษา	582
หลักสูตรวิชาความงามชั้นในศิลป ชั้น ป.ก.ศ.	595
หลักสูตรวิชาการสอนศิลปในโรงเรียนประถม ชั้น ป.ก.ศ.	598
หลักสูตรวิชาศิลปวิไลกษณ์ ชั้น ป.ก.ศ. สูง	600
ข้อสอบวิชาชุดประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา หมวด ค. พ.ศ. 2506 วิชาศิลปศึกษา	609
ข้อสอบวิชาชุดประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา หมวด ค. พ.ศ. 2507 วิชาศิลปศึกษา	615
หนังสือเย็บ	627
แก้คำผิดในเล่ม	631

ใบแก้คำผิด

หน้า	บรรทัด	คำผิด	คำถูก
ทุกแห่ง	-	คิดปะ	คิดป
6	6	บางที่	บางที
7	สุดท้าย	ไม่ใช่	ไม่ใช่
8	3	อันหนึ่ง	อันกับหนึ่ง
11	4	ซึ่ง	ข้อ
20	3 จากล่าง	รู	รั
20	สุดท้าย	ศิลปกรรม	ศิลปกรรม
24	3	คอ	ก่อ
32	2	แพ้ว	แพ้ว
41	2 จากล่าง	วัดศรีมหาธาตุ	วัดพระศรีมหาธาตุ
43	5	วัดศรีมหาธาตุ	วัดพระศรีมหาธาตุ
56	6 จากล่าง	สถานียวัด	สถานียวัด
57	4	ศิ	อิน
62	3 จากล่าง	ศส	นภศส
65	1	เพ้า	-
65	3	วัดอวตาราราม	วัดอวตาราราม
74	5	อาภา	อาภา
77	3	ห่อ	ห่อ
77	2 จากล่าง	มานมาย	มากมาย

(ข)

78	สุดท้าย	ยาเหล	อำเหล
84	สุดท้าย	พระแก้วมรกต	พระแก้วมรกต
94	3	พระปรางค์	พระปราง
101	8	ลวดปูนปั้น	ลวดลายปูนปั้น
102	5 จากล่าง	วัดกระบังทองกลาง	วัดกระพังทองกลาง
102	2 จากล่าง	(กักรป)	—
104	2 จากล่าง	ชั้นหนึ่ง	ชั้นหนึ่ง
107	8 จากล่าง	พิศดาร	พิศดาร
109	6 จากล่าง	สีแบบ	สีแบบ
112	5	ผนัง ๓	ผนังถูก
112	8	ก็เป็น	เก็บ
112	4 จากล่าง	Encumstie	Encaustic
113	8	หลัก	หลัง
114	6 จากล่าง	แบบของไทย	ที่เป็นแบบไทย
118	1	นอน	นอก
121	7 จากล่าง	สุวรรณย์	สุวรรณย์
124	1	พระวันตก	พระวันตก
127	สุดท้าย	พยายม	พยายม
131	4 จากล่าง	กวิศดศักราช	กวิศดศักราช
138	2 จากล่าง	ริเบร	ริเบร
144	สุดท้าย	ทั้งขนาดใหญ่แก่	ทั้งขนาดใหญ่
149	สุดท้าย	นี้เอง	นี้เอง

(ค)

149	สุดท้าย	รูป	รูปคน
150	7จากล่าง	อง	ของ
152	4	คำน	คำน
156	สุดท้าย	ลักษณะ	ลักษณะ
156	สุดท้าย	เส้น	เส้น
157	3,สุดท้าย	วิชน	วิชน
165	สุดท้าย	ชาวชง	ชาวชง
167	3	คอก	คอกไม้
181	7	เคเบรน	เคเบรน
185	6จากล่าง	ยูเฟรทิส	ยูเฟรทิส.
188	1	Classic	Classic
192	2จากล่าง	กักรูป	กักรูปหน้า 195
199	1,7	pompeii	pompei
201	7	(Istanbul)	Istanbul
205	6จากล่าง	(กักรูป)	(กักรูปหน้า 208)
215	5	The last supper	The Last Supper
221	1	เป็นมีรูป	มีรูปเป็น
221	2	กักร	กักร
221	สุดท้าย	นักแสดง	นักแสดง
222	1	เขียน	เขียน
223	2	และ	---
227	3	นักแบบ	นักเขียนแบบ

(ง)

230	3จากล่าง	Daummier	Daumier
235	3	Classio	Classic
261	1	แม่สีต่าง	แม่สีต่าง ๆ
291	6	ที่	สี
294	สุดท้าย	จะใช้สีน้ำผสม	จะใช้สีน้ำผสม
300	8	ล้างภาพ	ล้างภาพ
319	8	ศิลปินรวม	ศิลปินรวม
319	10	จัดจัก	การจัดภาพ
322	สุดท้าย	ัน	กัน
328	4	Emphasis	Emphrasis
335	3	จัก	จัด
335	2จากล่าง	นน	นั้น
337	4	ต่าง	ต่าง ๆ
339	7	เป็น	เป็นกัน
343	1	จัก	จาก
346	4จากล่าง	กัน	กับ
350	5	หลัก	หลัก
359	7จากล่าง	จะค	ค
360	1	ระดับ	ระดับ
365	6จากล่าง	พมใจ	ภูมิใจ
370	7	ค เอ	ตัวเอง
372	7จากล่าง	พค	เพศ
375	4จากล่าง	แก่	แก่

(๑)

393	สุดท้าย	สี	สิ่ง
397	1	เขียน	เขียน
403	2	กับ	กลับ
411	9	อยาก	อย่าง
413	7	สิ่ง ๆ	สิ่งต่าง ๆ
442	7จากล่าง	เพิ่ม	เพื่อ
459	3	จะเห็น	จะให้
465	7	ผู้	ผู้
465	9	ไม่	ไม่
474	3จากล่าง	ท.2 ก.	ท. 2 ก.
480	7จากล่าง	แต่ต่อไป	และต่อไป
485	6จากล่าง	ก็แล้ว	ก็แล้ว
514.515	ทุกตัว	แล้ว	แล้ว
530	สุดท้าย	ยาก	มาก
531	สุดท้าย	แล้ว	แล้ว
536	2จากล่าง	ระบอบ	ระบอบ
543	6จากล่าง	ไม่	ไม่
546	1	อิฐหรือปูนและ	อิฐถือปูนและ
556	1	แบบ	แบบ
564	9	แตกง่าย	แตกง่าย

ภาคทฤษฎี

หมวดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศิลป

ความเบื้องต้น

สำหรับวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศิลปะ เป็นวิชาที่กล่าวถึงเรื่องราวของศิลปะโดยตรง นับตั้งแต่ประวัติศาสตร์ของศิลปะ หลักการจัดภาพในศิลปะ ทฤษฎีเกี่ยวกับสี และรวมไปถึงพัฒนาการทางศิลปะของเด็กด้วย จึงนับว่าเป็นวิชาที่กว้างพอสมควร ที่จะทำให้ผู้เรียน ผู้ศึกษามีความรู้เกี่ยวกับศิลปะ สามารถที่จะนำความรู้เหล่านั้นไปวิจารณ์ศิลปะแต่ละประเภทได้ว่าศิลปะประเภทนั้นเป็นอย่างไร ดีหรือไม่เพียงไร เหล่านั้นเป็นต้น

วิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศิลปะ แยกออกเป็น
๔ วิชาด้วยกันคือ

๑. วิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ
๒. วิชาทฤษฎีสี
๓. วิชาทฤษฎีการจัดภาพ
๔. วิชาพัฒนาการของเด็กทางศิลปะ

๕. วิชาวิชันตอนศิลป์ศึกษา

ก่อนที่จะกล่าวถึงวิชาต่าง ๆ เหล่านี้ จะได้กล่าวถึง
ถึงความหมายของศิลป์ และขอบเขตหรือประเภทของ
ศิลป์เสียก่อน

ความหมายของศิลป์

คำว่า “ศิลป์” นั้นนับว่ามีความหมายกว้างขวาง
มาก มีผู้ให้คำจำกัดความไว้อย่างต่าง ๆ กันมากมาย และ
ถ้าจะกล่าวถึงขอบเขตของศิลป์ด้วยแล้ว ก็ยิ่งกว้าง
ขวางมากทีเดียว อย่างเช่นชีวิตประจำวันของคนเรา
ทุกคนก็ต้องเกี่ยวข้องกับศิลป์อยู่ตลอดเวลา ซึ่งบางคน
ก็ยังคิดไม่ถึงว่าสิ่งนั้นสิ่งนั้นจะเป็นศิลป์เสียด้วยซ้ำ อย่าง
เช่นเมื่อเราตื่นนอนในเวลาเช้า ก็ย่อมจะเกี่ยวข้องกับ
ศิลป์แล้ว นั่นคือการเก็บที่นอนหมอนมุ้งให้เป็นระเบียบ
เรียบร้อยสวยงาม ก็เป็นศิลป์การแต่งตัว หวีผม ล้าง
หน้าให้สะอาดเรียบร้อย ก็เป็นศิลป์ และอีกมากมายจึง
เห็นได้ว่าขอบเขตของศิลป์นั้นคลุมความกว้างขวางมาก
เพียงไร แม้แต่สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา สิ่งที่เราได้ทำขึ้น

ต่างก็เป็นศิลปะทั้งนั้น เป็นต้นว่าภาพที่ติดที่ฝาผนัง โต๊ะ เก้าอี้ ตีความอาคารต่าง ๆ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นศิลปะทั้งสิ้น แต่ถือว่าเป็นศิลปะประเภทไหนนั้นก็ขึ้นอยู่กับเรื่องหนึ่ง ที่จะกล่าวต่อไป

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงมีผู้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่าศิลปะไปต่าง ๆ กัน แต่ก็ไม่พ้นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือทำขึ้นนั่นเอง อย่างเช่นบางทีว่า ศิลปะคือการแสดงออกของมนุษย์ บางทีว่าศิลปะคือการลอกแบบธรรมชาติ บางทีว่า ศิลปะคือการสร้างสรรค์ความงาม และอะไรอื่น ๆ อีกมากมาย

ดังนั้นถ้าจะสรุปได้ว่า ศิลปะก็คือผลงานของมนุษย์ที่สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อความงามและความพอใจของแต่ละคน จึงเห็นได้ว่า ไป ๆ มา ๆ ศิลปะก็ไม่พ้นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือทำขึ้น ซึ่งจะต้องมีความงามอยู่ด้วย หรือใครพอใจจะสร้างอย่างไร ก็เป็นเรื่องของแต่ละคน นี่แหละชาติหนึ่ง ๆ จึงพอใจที่จะสร้างแตกต่างกันและไม่เหมือนกันเลย และสิ่งทีมนมนุษย์สร้างขึ้นก็มี

มากมายด้วยกันทั้งนั้นแหละ ศิลปจึงแยกออกได้หลายประเภท

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงศิลปประเภทต่าง ๆ คือ

วิจิตรศิลป์ (Fine Arts) หรือบางทีก็เรียกว่า ประณีตศิลป์ หมายถึงศิลปที่สร้างขึ้นเพื่อศิลปะจริง ๆ เป็นศิลปที่งามทวิจิตร บางทีก็ประณีตเหลือเกิน (แต่บางทีก็ไม่ประณีตนัก) วิจิตรศิลป์นี้แยกออกได้ ๕ ประเภทด้วยกันคือ

๑. สถาปัตยกรรม (Architecture) คือการก่อสร้างต่าง ๆ เช่น พระปรางค์ เจดีย์ โบสถ์วิหาร ฯลฯ

๒. ประติมากรรม (Sculpture) คือการปั้นแกะสลักรูปคน สัตว์ พระพุทธรูป หรือรูปเคารพต่าง ๆ ฯลฯ

๓. จิตรกรรม (Painting) คือการเขียนภาพต่าง ๆ เช่น ภาพผนังโบสถ์วิหาร ภาพคน ภาพสัตว์ ฯลฯ

๔. วรรณกรรม (Literature) หรือวรรณคดี ได้แก่การประพันธ์ร้อยแก้ว ร้อยกรอง พวกโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน เป็นต้น.

๕. นาฏกรรม (Music and Drama) หมายถึง การดนตรีพร้อมรำต่าง ๆ บางทีก็เรียกกันว่านาฏศิลป์นั่นเอง

จิตรศิลป์ทั้ง ๕ ที่กล่าวมาแล้วนั้น มิใช่ว่าจะเป็น จิตรศิลป์เสมอไป ตัวอย่างเช่น สถาปัตยกรรมเกี่ยวกับการก่อสร้างทฤษฎี ก็ไม่ได้เป็นจิตรศิลป์ทุกชนิด การสร้าง โบสถ์ วิหาร สถูปต่าง ๆ ก็เป็นจิตรศิลป์ แต่ถ้าหากเป็นการสร้างบ้านเรือน พวกนั้นก็มิใช่เป็นจิตรศิลป์ แต่เป็นศิลปอีกประเภทหนึ่งคือศิลปประยุกต์ (ซึ่งจะกล่าวต่อไป) จิตรศิลป์ทุกชนิดจะต้องทำเพื่อความงาม ความรื่นรมย์ ความพอใจ มิใช่ทำเพื่อสินค้ารางวัลแต่อย่างใด และความมุ่งหมายของการทำอันแรกจะต้องเป็นดังกล่าว ตัวอย่างอื่น ๆ ก็คือวรรณกรรมเกี่ยวกับการแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์กลอนนวนิยายเพื่อเอาไปพิมพ์ขาย ก็เป็นเรื่องย่อยมิใช่เป็นจิตรศิลป์ ถ้าหากผู้แต่ง แต่งเพื่อความพอใจของตน มิใช่เพื่อนำไปพิมพ์ขายก็จัดเป็นจิตรศิลป์ได้

ศิลปะประยุกต์ (Applied Art) ศิลปะประเภทนี้เป็นศิลปะที่ดัดแปลง (หรือประยุกต์) เพื่อนำไปใช้สอยให้เกิดประโยชน์ได้ เป็นความมุ่งหมายอันหนึ่ง ส่วนเรื่องความงามความพอใจอื่น ๆ หรือความรื่นรมย์อื่น ๆ ก็เป็นความมุ่งหมายอันดับรองลงมา จุดใหญ่เพื่อนำใช้สอยให้เป็นประโยชน์ ส่วนจิตรศิลป์นั้นจุดใหญ่เพื่อความงามความพอใจ ส่วนประโยชน์ใช้สอยนั้นตามมาเป็นอันดับสอง ตัวอย่างเช่น การสร้างโบสถ์วิหารของไทยนั้นเป็นจิตรศิลป์ ถึงแม้ว่าจะสร้างเพื่อประโยชน์ใช้สอยบ้างก็ตาม แต่ความมุ่งหมายอันดับแรก เพื่อความงาม เพื่อเป็นวัฒนธรรมของชาติไทยต่างหากจึงเป็นจิตรศิลป์ได้ ส่วนการก่อสร้างอาคารเรียน โรงเรียน บ้านเรือน เราสร้างเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญจึงไม่เป็นจิตรศิลป์ แต่เป็นศิลปะประยุกต์

เกี่ยวกับประติมากรรม หรือการปั้นสลักก็เช่นกัน ถ้าหากเป็นพระพุทธรูป รูปคน รูปสัตว์ ก็เป็นจิตรศิลป์

ได้ ถ้าหากมันสัจจเอาไว้ได้สตาองค์ ก็เป็นศิลปประยุกต์ หรือมันแจกัน ถ้วยชาม ก็เป็นศิลปประยุกต์ด้วย เพราะ มันนั้นเพื่อนำไปใช้สอยเป็นสำคัญนั่นเอง

ส่วนจิตรกรรมหรือการเขียนภาพนั้น ก็มีได้เป็น วิจิตรศิลป์เสมอไป อย่างเช่นการเขียนภาพแทรกใน หนังสือพิมพ์ ภาพการ์ตูน ภาพโฆษณา ก็เป็นศิลป ประยุกต์ เพราะนำไปใช้สอยให้เกิดประโยชน์เป็น สำคัญ ถ้าหากการเขียนภาพผนังโบสถ์ วิหาร เขียน ภาพอย่าง Davinci เขียนภาพ Monalisa (ซึ่งมีชื่อ เสียงมากทั่วโลก) อย่างนั้นก็เป็วิจิตรศิลป์

สำหรับนาฏกรรม ถ้าเป็นการจัดงานรื่นเริงมี รำวง รำไทยต่าง ๆ ก็เป็นศิลปประยุกต์ แต่การรำ การดนตรี ที่เป็นวิจิตรศิลป์จริง ๆ ก็ไม่ใช่จัดเพื่องาน รื่นเริงดังกล่าว หรือทางวรรณกรรมก็เช่นกัน ถ้าแต่ง เรื่องไปขายก็เป็นศิลปประยุกต์ดังกล่าวแล้ว

พาณิชย์ศิลป์ (Commercial Art) บางทีก็เรียก ว่าศิลปเพื่อการค้า เพราะเป็นศิลปเพื่อทำขึ้นค้าขาย

โดยเฉพาะ พานิชยศิลป์นี้นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของศิลป
ประยุกต์ หรือแฝงอยู่ในศิลปประยุกต์นั่นเอง เช่นการ
ปั้นถ้วยชามแจกันไปขายเขียนภาพส.ค.ส. ภาพการ์ตูน
ภาพประกอบเรื่องในหนังสือพิมพ์ไปขาย ก็เป็นพานิชย
ศิลป์ทั้งสิ้น แต่ก็ยังเป็นพวกศิลปประยุกต์นั่นเอง แต่สังกัด
อยู่ในพานิชยศิลป์โดยตรง

อุตสาหกรรมศิลป์ (Industrial Art) หมายถึง
ศิลปที่ทำงานหรือผลิตขึ้นเป็นอุตสาหกรรม มีโรงงาน
ผลิต และมักใช้เครื่องจักรผลิตขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ผลงาน
ที่ผลิตออกมาจึงมีแบบเหมือนกัน ผู้ผลิตมีหน้าที่บังคับ
เครื่องจักร หรือทำตามแบบที่เขากำหนดไว้ให้เท่านั้น
อย่างเช่น โรงงานผลิตถ้วยชาม ท่อน้ำ พิมพ์ผ้า พิมพ์
รูปภาพ ทอกระสอบ ฯลฯ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม
ศิลปประเภทนี้ก็ยังคงเป็นพวกศิลปประยุกต์นั่นเอง เพราะทำ
ขึ้นเพื่อนำไปใช้สอยได้เป็นส่วนใหญ่

ศิลปหัตถกรรม (Art Crafts) หมายถึงศิลปที่
ทำด้วยมือเป็นส่วนใหญ่ แบบที่ทำจึงต่างกันตามความ

พอใจของผู้ทำ ไม่ทำเหมือนอุตสาหกรรมศิลปะดังกล่าว
จึงมักเป็นงานของนักเรียน หรืองานอาชีพของชาวไทย
ที่ทำงานฝีมือของตนเอง และเข้าใจออกแบบแปลก ๆ
ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อจูงใจผู้ซื้อ เช่น ทำเครื่องรัก
ถมลงยา เป็นต้น

ส่วนการที่มีผู้ทำโต๊ะ เก้าอี้ออกมาเหมือนกัน
หรือบัน หม้อ ไห โถงออกมาเหมือนกัน แต่มิได้ใช้
เครื่องจักรทำ คือใช้มือทำเป็นส่วนใหญ่ หรือใช้เครื่อง
ทุนแรงบ้างเล็กน้อยเท่านั้นไม่ถึงกับเป็นเครื่องจักร จะ
เห็นได้จากคนไทยเรานับหม้อไหขาย ทางภาคเหนือหรือ
ราชบุรี เป็นต้น การทำแบบนี้จะเป็นอุตสาหกรรมก็ไม่ใช่
เพราะใช้มือทำเป็นส่วนใหญ่ จะเป็นศิลปหัตถกรรมก็
ไม่ใช่อีก เพราะผลิตออกมาเป็นแบบเดียวกันหมดอย่าง-
นั้นเขาเรียกว่า กึ่งอุตสาหกรรม (Semi Industry)
หรืออุตสาหกรรมในครอบครัว นั่นเอง

มันทนศิลป์ (Decorative Art) คือศิลปะ
ที่เกี่ยวข้องกับการตกแต่ง บางทีก็เรียกกันว่า "ศิลปตกแต่ง"

ซึ่งเป็นการตกแต่งอาคาร บ้านเรือน และอื่นๆ เช่น เขียนภาพผนังโบสถ์ วิหาร และสลักตกแต่งหน้าบวรณ-โบสถ์ ทาสีผนังห้อง ทาสีตึกอาคารต่างๆ จะเห็นได้ว่าศิลปประเภทนี้ บางทีอาจจะเป็นจิตรศิลป์ หรือ ศิลปประยุกต์ก็ได้ แล้วแต่ความมุ่งหมายของการทำนั้นๆ เป็นสำคัญ

ศาสนศิลป์ (Religious Art) คือศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อศาสนาหรือความเชื่อดังเป็นส่วนใหญ่ พวกสถาปัตยกรรมก็ดี ประติมากรรมหรือจิตรกรรมก็ดีที่เป็นจิตรศิลป์ก็มักจะสร้างขึ้นเพื่อศาสนา และความเชื่อดังเป็นสำคัญ อย่างเช่น สร้างโบสถ์ วิหาร สถูป พระปรางค์ก็เพื่อศาสนา หรือชาวฮิปปี้โบราณสร้างปรัมมิกก็เพื่อศาสนานั่นเอง ดังนั้น ศาสนศิลป์กับจิตรศิลป์จึงมักจะควบคู่กันหรือสัมพันธ์กันเสมอ

นอกจากนี้ยังมีศิลปประเภทอื่นๆ อีก แต่จะไม่ขอกล่าวถึง อย่างไรก็ตาม ก็ไม่พ้นเป็นจิตรศิลป์และศิลปประยุกต์ไปได้ เพราะศิลปะในโลกนี้ถ้าหากจะแบ่ง

ก็อาจจะแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือวิจิตรศิลป์ และศิลปประยุกต์นั่นเอง สำหรับครูที่สอนนักเรียนอยู่ ก็อาจจะเพิ่มรู้จักกับคำใหม่อีกคำหนึ่ง ซึ่งเป็นวิชาเรียน ของนักเรียน นั่นคือ คำว่า “ศิลปปฏิบัติ” ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Practical Arts” ความจริงวิชานี้ เดิมก็เรียกกันว่า วิชาการฝีมือนั่นเอง หรือเดิมมีวิชาวาดเขียนกับการฝีมือ แต่ปัจจุบันมีวิชา ศิลปศึกษาแทนวิชาวาดเขียน วิชาศิลปศึกษานี้ก็มี วาดเขียนกับสิ่งอื่นๆ อีกมากมายเช่นปั้นสลัก การพิมพ์ ภาพ การตกแต่งบ้าน ฯลฯ เป็นต้น สำหรับวิชาการ ฝีมือแต่เดิม ซึ่งเปลี่ยนมาเป็นศิลปปฏิบัติในปัจจุบันนี้นั้น ก็คงมีการฝีมือด้วย แต่ไม่เรียกว่าการฝีมือ และในวิชา ศิลปปฏิบัติก็ยังมีอย่างอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งนำมารวม ในวิชานี้ เช่น อุตสาหกรรมศิลป์ เกษตรศิลป์ เคหศิลป์ และ ธุรกิจศิลป์ เป็นต้น สำหรับอุตสาหกรรมศิลป์ ก็ เรียนทอถักงานไม้ งานโลหะ และอื่นๆ ส่วนเกษตรศิลป์ ก็เรียนการปลูกผัก การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น เคหศิลป์

ก็เรียน การเรียน การครัว การเย็บปักถักร้อย และ
ธุรกิจศิลป์ ก็เรียน การพิมพ์ดีดสัมผัส การคิดลูกคิด
 ฯลฯ เหล่านี้เขารวมเรียกว่า ศิลปปฏิบัติ ซึ่งคลุม
กว้างเหลือเกิน นอกจากนี้ แต่ละระดับชั้นก็ยังจัดวิชาต่าง
กันอีกด้วย เช่น ชั้นประถมตอนต้น มีวิชาศิลปปฏิบัติ
เรียนการปั้น การพับ ฉีก ตัดกระดาษ การพิมพ์ภาพ ฯลฯ
 ส่วนประถมตอนปลายเรียนหัตถศึกษา ซึ่งก็แยกไว้
มากมาย เช่นงานไม้ งานโลหะ การเย็บปักถักร้อย ฯลฯ
(ซึ่งก็อยู่ในพวกศิลปปฏิบัติดังกล่าวแล้ว) สำหรับชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น ก็เรียกว่า ศิลปปฏิบัติอีก พอ
มัธยมศึกษาตอนปลายกลับไปเรียก วิชาการช่าง ชั้น
ป.กศ. ต้น และ ป.กศ. สูง ก็เรียกหัตถศึกษา สรุปแล้ว
ชื่อที่เรียกเขาแน่นอนไม่ได้เลย จะอย่างไรก็ตาม วิชา
ที่เด็กเรียนทุกระดับชั้น ก็ไม่พ้นศิลปหัตถกรรม ซึ่งสังกัด
ในศิลปประยุกต์ดังกล่าวแล้วนั่นเอง.

1. วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์

วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์

วิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ เป็นวิชาที่กล่าวถึง ประวัติหรือเรื่องราวของศิลปินเอง ในพื้นที่กล่าวถึง เฉพาะสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม เท่านั้น คือกล่าวถึงจิตรศิลป์เพียง ๓ แขนง ส่วนอีก ๒ แขนง คือนาฏกรรมและวรรณกรรมจะไม่กล่าวถึง ประวัติศาสตร์ศิลป์ทั้ง ๓ แขนง ที่จะกล่าวถึงนี้จะกล่าว แยกออกเป็นศิลปกรรมของตะวันตก ตะวันตก และ ศิลปกรรมของไทยโดยเฉพาะ ซึ่งจะกล่าวแต่เพียง สั้นๆเท่านั้น

ความมุ่งหมายของการเรียนประวัติศาสตร์ศิลปกรรม

ความมุ่งหมายของการเรียนประวัติศาสตร์ศิลป-
กรรมนั้น มีดังต่อไปนี้

๑. เพื่อศึกษารากฐานหรือความเป็นมาของศิลป